De kristaltwijg

Albert Verwey

bron
Albert Verwey, *De kristaltwijg*. W. Versluys, Amsterdam 1903

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/verw008kris01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

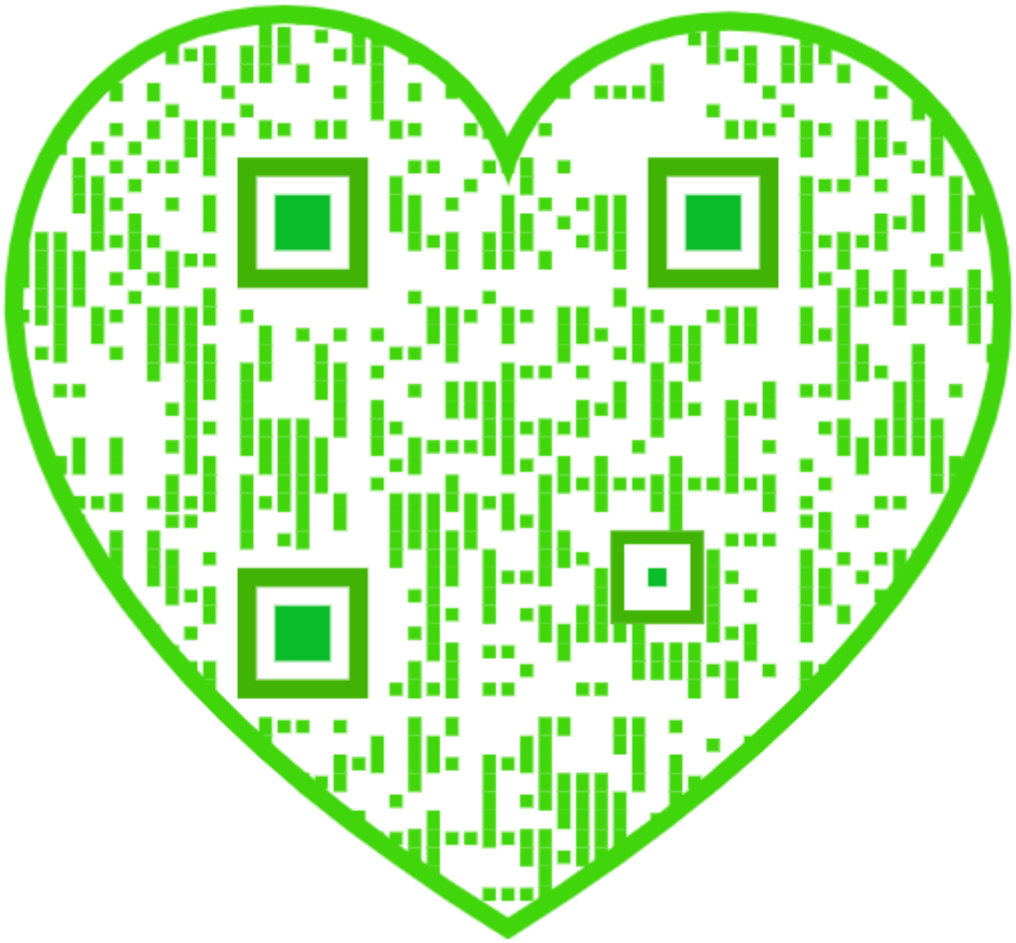

Het Eeuwjaar

Eeuwzang voor den Gastheer en de Gastvrouw op Eikenburg

Nu 't park in rijp de mist omringt,
De stilte in huis en hart ons dringt
Waar Christus wordt herboren, -
Nu met dit jaar een eeuw ons sterft,
Een nieuw volk zich de vrijheid werft
Die elk moet toebehooren, -

Nu wordt die stilte een bel gelijk
Die zilverklaar en wijdingrijk
Door park en hart blijft luiden,
Of hoog van zilvren kathedraal
De roep tot wie gelooven daal', -
Des Bruigoms tot de bruiden: -

- ‘Nu komt, dit zoete Bruigom-Kind
Te aanschouwen, gij die hem bemint,
In kribbe, en flarde-omwonden.
Een englenschaar zingt in de lucht,
Hun wiek en stem maakt schoon gerucht:
Heil elk, hoe vol van zonden!

De wereld door en overgaan
Zal hij, en elk, hoe smart-belaên,
Die voor hem knielt, zal juichen;
En als de hemel openblinkt
Volgt hem een stoet die palmt en zingt
Om van hun heil te tuigen.

Dan blijft geen donkere aard terug,
Geen struiklaar die met doffen kuch
Zal storten en niet rijzen;
Naar stroomen lichts zal lovend gaan
Wie hier, door zilvren nevelpaên
Schrijdend, zijn Heer zal prijzen.’ -

Nu hoor; 't is lang sints Christus stierf.
Of de aard den droom, droom de aard bedierf, -
Bedorven glommen beiden.
Een uitzicht in een andere eeuw
Blinkt schoonst voor wie met maffen geeuw
Van de oude liefst wil scheiden.

Een eeuw: een volk: een nieuw bestaan.
Vrijheid na strijd breekt zeker aan
Voor wie er 't lijf voor wagen.
De stilte in 't hart zal belgelijk,
Zal zilverklaar en wijdingrijk
Woord van die zege dragen.

Terugblik

Betreurde vreugden die ik maar eenmaal leef,
Jeugd van een vriendschap, die ik vol genoot,
Al uw genietingen zijn mij zóó klaar
Dat ik er geen vergeet en elke erken.

De Vriend zelf eerst: zijn komst in 't stil seizoen,
Zijn land, zijn huis, menig bemind tafreel,
Waarin hij uitstak, vreemd, en nochtans schoon,
Van andre schoonheid dan ik zelf bedrijf.

Zooals twee ploegers waar elks hoek van 't land
Grenst tegen d'andren, stilstaan naast elkaar:
De voor dampt ginds en hier, gevogelt zwermt
Om beider hoofden en elks stemmenklank

Trilt in de voorjaarslucht en boven 't zaad;
Dan gaan huns weegs ze en zien alleen van ver
De ploeg en paarden en 't bekend figuur; -
Zoo kwamen saam we en scheden, eens voor al...

Italiaansche Reis

I

De dag blinkt als weleer die blijde dagen
Daar ik vol hoop mijn schoone reis begon.
Toen zocht mijn oog zoo vrij zoo vroom die zon
Die al mijn leed leek meê in zee te dragen.

Dan woonde ik lang waar schuin die stralen schragen
Op duin en 't licht zinkt in die zoute bron;
Het strand lag laag: van dorstge toppen kon
Na weide en bosch ik stad te aanschouwen wagen.

Nu voert mijn reis vreemd-snel naar 't zuiderland.
Zon stijgt mij voor door 't blauw waar gloeden laaien.
Maak me u gelijk die strand bosch berg omspant

En steden meê waar weifle harten draaien.
Maak dat ik geen vergeet schoon gij me ombrandt,
Ook niet mijn zee waar zilte winden waaien.

II

U heb ik lief die ginds mijn huis bewaart.
Schoonheid en wijsheid uit geleden tijden
Gloeiden bezonken tot aan vreugd en lijden
Uw lichaam rijk werd en voor mij gespaard.

U heb ik lief: zoo heeft geen bron op aard
Een bloem ombeekt als mijn gedachten spreiden
Rond u: geen zon kon bloemhart zoo verwijden
Als u mijn zang, sterker nu hij bedaart.

En toen 'k u leed deed en gij toch niet klaagde,
Maar met onschuldge en wijze handen greep
't Roer van dit scheepje dat zich wankel waagde

In warling, schuw dat die 't in de afgrond sleep, -
Zegende ik de uur dat me uw gestalte daagde
Zooals 'k haar toen en voor altijd begreep.

III

Sonnetten, als wel een u hoog mag eeren,
Dan ik die u mijn schoonste jeugd onthulde,
Die met mijn vreugd uw heldre ruimten vulde,
Die langs uw gang mijn klachten weer deed keeren.

Mijn stem was 't die uw Echo waagde leeren
Mijn taal en tijdsklank, die zij noode duldde;
Toen helre stem te vroegen dood verschuldde.
Nog zuchtte en schalde in u zijn nieuw begeeren.

Maar hoe ge u wende, en hoe mijn gaan en komen
Uw vloer weerklinken deed van hoopgraag schrijden;
En hoe mijn toom u liet in rotszwaar dreunen.

Uw schemers hoorden mijn verborgen kreunen.
Gebroken maten dorst ik schromend leiden.
Nu heeft mijn nieuwe liefde u ingenomen.

IV

Een witte sneeuw ligt voor 't paleis gezonken
Waarin wij eens een nacht tezamen woonden,
En witte lichten die den stergekroonden
Hemel verdonkren hebben 't veld doorblonken.

Een nacht, en ochtend toen wij koelte dronken
Die van de bergen kwam en gulden loonden
Ons schoone stonden voor den langbetoonden
Weerstand in 't noord en zonnedagen wonken.

Ik liep de laan door langs het wentlend water,
De nacht was kalm: op sterke takken lagen
De vlokken dik: op 't wit hun zwarte schaduw.

o Bruidsnacht! - Hief in 't donker als een krater
Pilatus de besneeuwde kruin? Bezagen
Stadslichten *uw* schim naast me op witte waduw? -

V

De Jonkvrouw die ik liefheb en blijf eeren
Zijt gij niet, meisje met uw zwart gelaat.
Haar haar is korenblond, haar voetstap gaat
Noordlijk veerkrachtig en haar oogen weren

Den lonk die smacht, de lokkingen die deren,
't Raadstig gebaar dat zij ongaarn verstaat.
In 't gloeilicht dier venetiaansche straat
Hoor ik uw woorden en hun zwoel begeeren;

En 't roept in me op het zoete beeld van haar
Die, moeder, jonkvrouw bleef, en zoo herboren
In mij gelijk een Moeder Gods regeert.

Van haar is 't Kind dat zich mij heeft verkoren
Ten tempel: Kracht, Wijsheid en Schoonheid, waar
Ieder die 't kent knielend zich voor verneert.

VI

Niet is 't mijn trots die zich verheffen mag.
Ik draag van 't leven dat gevaarvol lokt
Den afgrond in me en om mijn voet hij brokt
Als met het hoofd ik heersch in klaren dag.

Ik ken zijn duisters die ik eenmaal zag;
- Had halverlijf zijn kolk toch me opgeslokt -;
Uw hand was 't die me op vasten bodem trokt
En me ophieft toen ik krank te worstlen lag.

En nog ben 'k niets, kan niets zijn zonder u,
Niets dan een leegte, een donker en een val;
Gij vult, verlicht, en ondervangt me ook nu.

En als door stad en land ik 't gaan niet schuw
En veilig wandel, - 't is alleen en al
Door uw genade, als die mij helpen zal.

VII

Zeg niet: wat deed ik? Want geen doen is deugd;
Maar zijn de schoonheid die eerst in u sliep.
Zoo slaapt in 't blok het beeld: de kunstnaar riep
Alleen te voorschijn - 't schoone woord u heugt -

Wat lag en wachtte op daglichts nieuwe vreugd:
Daar is ontwaakt in wat hij schijnbaar schiep.
Hij brak den ban. Zoo gij. Uit schemerdiep
Van doffe droomen van een vreedge jeugd

Deedt gij uw schoonheid uitgaan: het gewelf
Weerklonk van slagen, en ik kreet: ai mij!
Een komst bestrijdt me, een profecie van heil

Dat sterk zal breken mijn hard hart en veil -
Een scherp licht blonk vlak voor me: erin stondt gij...
Schoonheid die gij deedt uitgaan, waart gij zelf.

VIII

'k Zat bij Sint Markus in 't café en schreef.
Toen kwam een vrouw en bood me een anjelier.
Ik schudde 't hoofd en wenkte: neen, niet hier.
Woorden zijn bloemen, dacht ik, en te geef.

Maar zij schudde ook het hoofd en lachte en bleef.
Dan lei de bloem zij neven mijn papier.
En toen ik naar haar opkeek scheen 't mij schier
Of zij dezelfde was - zoo waar ik leef -

Die me in Valencia bood diezelfde bloem -
Dezelfde die bij 't gaan toen gij mij boodt.
Zij scheen me op eens een afgezant van u.

Zoo ga 'k van dag tot dag en vraag mij nu
Of een gezant van u mij steeds weer noodt, -
Elk ding vrouw met een bloem waarbij 'k u noem.

IX

Wij liepen saam in 't laatste lichtgefonkel:
Voor 't kerkhof stonden we aan het brugje stil:
Er was op 't land geen adem, zonder wil
Hing gras en loof: een mistige karbonkel

De zon; wij gingen zacht langs 't weeggekronkel
Naar Pisa: 't leven maakte ook geen geril
In ons: wij leefden zonder wensch of gril,
Door 't donker gonsde alleen een vreemd gemonkel.

Wij gingen noordwaarts: lange jaren togen
Vol lust en liefde en vol verborgen krijten.
't Was vrede in ons en toch een vreemd gekreun.

Nu stond ik weer bij 't zelfde brugje: er vlogen
Winden door 't blijde blauw: zweepklappen 't rijten -
En thuis lacht gij bij spel en kinderdeun.

X

De jonkvrouw die nog bij haar ouders woont,
En zich bereidt voor 't heilig werk; de ontvangst
Des jonkmans die, ofschoon gewacht, vol angst
Haar huis betreedt, beschroomd zijn liefde toont, -

De jonge vrouw die 't zoetst gevoel beloont
Voor 't heel zich geven nu, haar liefst verlangst,
De vrucht groeit in haar en zij graagst en bangst
Die uur ziet naadren die haar uren kroont, -

Ik zag die beide en, lief, in beiden u:
Maagd, jonge vrouw voor 't eerste baren blij;
En 'k had hen lief om u en u in hen:

Maar meer dan deze aanschouw in u ik nu
Moeder van kindren, rijpe die in mij
Liefhebt die gij mij baarde, - in wie 'k u ken.

XI

De schoone beelden die in hallen stonden
En hoven, staan nu roerloos, mijn gedachten
Vragend niet meer van hen wat jaren brachten
Sints hen vereerend, kusten onze monden.

Ik heb in u mijn schoone beeld gevonden
En gij in mij: hun bergen overwachten,
Hun baaien blauwen voor hen: ons vernachten
Is aan de zilvren zee en stroomenmonden.

Ik had hen lief: hun klare staan in 't blauwe;
Hun leven, hun bekoring: spier en ader;
Ik heb het nog: wie kan hen ooit vergeten?

Maar gij blinkt blank en goud in 't zilvrend-grauwe:
Kracht van 't gemoed, bezieling van den dader:
Mijn Schoonheid, o mijn Liefde en mijn Geweten.

XII

Dit is de streek die ik niet kende: 't blauw
Spoelt om den steen die brokt en steilt: de palm
Groeit daar en lauwer en er geurt een walm
Van de oleanders: in het schemergrauw

Gloort nog in 't groen de gulde' oranje flauw
Als sterren in een maannacht: zoet maar kalm
Ruischt dan de zee: een faun mocht met een halm
Dan nimfen lokken uit hun zilvren dauw.

En 't huis rijst daar met zuilen - en de lucht
Is altijd warm - met bloemen gefestoend.
Gelukkig leeft de mensch daar 't aardsch bestaan.

Ik laat het voor mijn noorden: daar berucht
De zee mijn duin dat gras en helm plantsoent;
Daar lacht Eene en haar kindren 't leven aan.

De Vogelaar

De vooglaar lokt met zoet gefluit
Het vogeltje zijn twijgen uit:
Hoor niet naar hem, hoor niet naar hem.
Het hongrend volk in leidsche vest
Herhaalde 't staag, verstond het best -
Hoe valscher woord, hoe zoeter stem.

Zij gingen bleek en mager om
En hoopten dat het water klom
Waarvoor de Spanjaard ruimde en week,
En wie hoog stond en helder keek
Zag Boissots platgeboômde vloot -
De Prins was daar: haring en brood
En wapens wachtten voor dien dijk -,

Tot 's morgens eens de schans was leeg,
De hutspot dampte in 't ijzren vat,
(De jongen wuifde), elk liep en, kijk!
De vloot voer aan, het water steeg
En bracht de hulp vóór stad.

De vooglaar lokt met zoet gefluit
Het vogeltje zijn twijgen uit,
Hoor niet naar hem, hoor niet naar hem.
Botha die bij Colenso vocht,
Zoo list ooit sterkheid overmocht
Schuw 't valsche woord, schuw zoete stem.

Toen Cronjé in de d o n g a stak
En bom en walm rondom hem brak -
Tien dagen duurde 't spel -
Toen was zijn weerstand als van leeuw
Die sterft maar met zijn laatsten schreeuw
Klauwt in gebeente en vel
Zijns overwinnaars, dat die zeer
En murw door zulk een tegenweer
Zich klein voelt, alzoowel

Alsof hijzelf geslaagne waar', -
En toen dacht elk die 't zag: voorwaar,
Als één leeuw zulke wonden slaat
Hoe dan als 't tegen leeuwen gaat?

Van dien dag stond mijn hoop en steeg.
En drong hun heir uw volk terug,
De vastheid van uw hart verkreeg
Den rang van bolwerk in den rug
Van al wie voor zijn vrijheid vocht.
Een heel jaar ging en vruchtloos zocht
De vijand in 't bezette land
Vrede door moord en brand.

Uw grens werd wijder dan ze was,
Zijn zwaard vertrouwt zichzelf niet meer,
Zijn mond leert nu den loktoon weer,
Hoor niet naar hem, hoor niet naar hem.
Uw land is 't uwe en alzoolang
De vrijheid als gijzelf ze omvang'
In 't hart dat eens Spioenkop nam -
Hoor wat een dichter van uw stam

Voor u herhaalt, spreuk van ons ras:
- De vooglaar lokt met zoet gefluit
Het vogeltje zijn twijgen uit:
Hoe valscher woord, hoe zoeter stem.

Aan Malan

Omdat ge uw vrije woord spraakt sluiten dwazen
U af van 't licht, Malan, die kalm en stout
De taal klonkt die nu, sterkgeschakeld, houdt
De harten saam van die ze hopend lazen.

De wijzen wachten, in steeds nieuw verbazen
Dat een tiran steeds weer op steen vertrouwt
Van muren, die hij hoog en duister bouwt, -
Den geest denkt vangen in der tralie mazen...

Luistert gij allen: door die tralie heen
Klinkt staag die taal: een diamanten baan,
Schijnt ze in den nacht, die tot ons oog komt blinken; -

Aanschouwt: een licht brandt schijnend door den steen,
't Licht van zijn geest dat we als een zang verstaan:
‘Wordt vrij en één, dan zal uw kerker zinken.’

Een Liefde

Ook gij. - De dagen dalen wijl ik op mijn heuvel
Het helm hoor suizen en de bleeke stad
Den horizon zie tinten, die haar euvel
Voor mij ook had.

Ook gij. - De liefde voor die schoone en slanke spoelde
U de aadren door totdat gij week en flauw
De handen hieft, blinde die 't licht gevoelde, -
En wist het nauw.

Ook gij.... En 't licht dat uit die ranke blankheid welde
Trokt met uw vinger ge aan magneet-gewijs:
Flonkring ontknetterde - o uw vuurstroom zwelde
Rood om dat rijs.

Rood om dat rijs laaide 't totdat die schuchter-teere
Niet recht stond meer, ineenzonk onder 't vuur;
Ontwijkend wiegde ze aadmend heene en weere
En had geen duur.

En toen de tongen van uw vlammen vruchtloos zochten
Stondt ge in uw donker stil en zaagt haar bleek;
In koeler luchten die haar lippen vochtten
Zij hoopvol keek.

En toen uw oogen angstig half en hard de hare
Bezagen, streden daar schrik, medelij,
Eerbied voor u - ‘o Liefde, 't leven spare
Hem meer dan mij!’

Toen ging ze: uw mond bleef spraakloos achter in den morgen
Waar zij door ging: o arme en leedge man!
Bij 't ganschlijk geven greept ge in 't weerzijds borgen
't Geheim ervan.

Kom mee, mijn duin opnieuw begroend na rijken regen
Toont u de zee: daar stijgen wolken uit:
Door aarde en hemel wentlen zich de wegen,
Door niets gestuit.

Lof van Botha

Wat is bewondring die de dooden eert
En van de levenden niet weet? Ik prijs
Het liefst den held zoolang hij leeft. Zijn daad
Blinkt schooner nu dan door een nacht van tijd.

Zoo prijs ik Botha. Bij Colenso won
Den dag hij tegen een tienvoudig heir.
Spioenkop zag hem die ten aanval wees,
De Toegela toen 't allerlaatst hij stond.

Bij Dalmanutha klonk zijn stem. Den dood
Van u o helden zag zijn oog niet droog -
Veertig die vielen daar 't kanonschroot borst
Talrijker dappren redde 't leven hij

Vrouw die hij zond, uw Ridder loven wij.
Wij leven in een laffen lagen tijd.
Helden die heerlijk leven loven wij.
Reinige ook ons, o lieve Vrouw, zijn Daad.

Het Weiland

De dagen lengen rustloos, en nu de uur
Pan's uur gelijk wordt, als de boom niet ruischt,
De beek niet schalt, gediert in holen huist,
En al wat leeft één sluimrende Natuur
Voelt in zich leven, heb ik gindsch begruisd
Duinpad verlaten en op 't bloemmos tuur
Ik liggend uit mijn schaduw langs de schuur
Waar duiven nestlen, over 't panbekruisd
Dak van de boerderij en 't hoog geboomt,
De wei in waar gehooid wordt: hier en daar
Een man, rood- of blauw-baai-gebroekt, die wet
Of zwaait de zeis, paarden met steevgen tred
Stappen voor den beladen wagen: klaar
Straalt hoog de zon: de lucht is geurdoorstroomd.

Duinrand

Nu, langs uw rand begroeid met bramen,
Waar eschdoornlaan en wiegelschauw
Mij mijmeringen doen beramen
In schaduwmazen fijn en gauw
En in verschieten die zich schamen
Wegschuilend tusschen groen en blauw, -
Nu, langs uw rand begroeid met bramen,
Volg ik, mijn duin, uw paden nauw.

Het melkvee grazende in de weide -
Blinkt daar een burcht door 't hoog geboomt?
Wat wolge wild geeft vlug geleide
Waar 't zonlicht langs uw helling stroomt?

Daar drijft een wolk haar witte zijde
Wentlen naar zon die stralen stoomt -
Het melkvee grazende in de weide
Loopt achter 't groen en loopend droomt.

Tot stijgend gaat de hemel open -
Verdwijnend treed ik in 't gebloemt,
Waar manshoog mij de schermen stroopen
Om 't hoofd waarom een bijzwerm zoemt,
En wolken stuifmeel me overdoopen,
En bitse distel bijt en doemt -
Tot stijgend gaat de hemel open,
Lucht, weide en woud in 't zonlicht roemt.

Een Donkre Morgen

Een donkre morgen. Het beregend raam
Bleef dicht. Gezeten met den rug naar 't licht
Duik ik in de kartonnen doos, gevuld
Met allerlei papier, in elken vorm,
Boekjes en blaadjes; wat al menig jaar
Van dag tot dag ik schreef bezijden 't werk,
Een scherts, een inval, een gedachte, een droom,
Een plan voor later, of een lang verhaal
Van schaaklende betooging: was dit zóo?
Dan zóo dit andre! en eindlijk on-voltooid
Omdat één schakel loog wat de andre zei, -
Een brief, een juiste, en waar, zooals men geen
Ooit zendt: of een, een onjuist stemmingsbeeld,
En die zendt me' ook niet: al wat ik zoo schreef

Bezijden 't werk, dus schreef 't eigenlijk niet,
Omdat niets daad werd, sluimrende in die doos,
Terwijl mijn waarlijk werk in 't zonlicht staat,
Dat alles lag daar, en ik woelde en las
In 't licht dat zeeg door het beregend raam.
't Was halflicht. Toch zag 'k in die schreemring wel
De woorden, tot een duistrer wolk dan eerst
Haar vracht ontlaadde: 't water stroomde en stortte
Langs 't venster. In de kamer leek 't wel nacht.
Wat ik nog zag - zoo scheen 't - was slechts ikzelf
Gezeten voor de doos. Alleen was 't vreemd
Dat ik náár 't raam zat: bleek en groezel licht
Viel op mijn trekken en één oog blonk stil,
En rond, en wijd; de mond stond zacht-gezet,
Droevig beraden, tot die straf heid week
En 'k hoorde een stem - de mijne - en 't was als klonk
Die rustger dan ik was: ‘Gij zijt verbaasd
Omdat ik gij ben en gij mij niet kent.
Ik ben de schrijver van wat in die doos ligt.’
Hij knikte erheen. En toen, daar 'k om mij zag:
‘Ik zit náár 't raam, ja.’ Even bleef het stil.
Ik wilde een vraag doen. ‘Waarom ik hier ben?

Wat dwaze vraag! Gij zijt toch ook hier. Vraag het
Uzelf. - Omdat wij een zijn? Ja, natuurlijk.
Omdat gij mij verloochent ben ik daarom
Minder uzelf? Gij leeft in 't klare woord,
En elk geniet uw rust, de vaste vormen,
De blijdschap van uw wezen: zie naar hem!
Fluistert de jongling, die zich 't schreien schaamt,
En glimlacht van uw weerschijn. Ik bewoon
Het donker en den Chaos en geen vrede
Is in me en nergens vastheid: droevig stroomt
Mijn geest als Lethe waar 't vergeten heerscht -
En toch ben 'k u. Wat ik dan wensch? Niets meer.
Gij zocht me. Uit blaadje en krabbel van die doos
In scheemring zocht ge me en, in donker, vondt.
Meer wensch 'k niet.' Of een wolk daar week? De kamer
Werd lichter. Om zag 'k en weer voor me. Alleen
De doos bleef achter. Daar de regen stoof
Stond ik lang stil, voor 't raam, naar 't licht gewend.

Het Menschenhart

Hoe is ons hart van de aarde nu
Het middelpunt: de schepen gaan:
Wij staren stil hun scheiden aan,
En, of het weder storme of luw',
Zij spreiden zeil op elke zee -
Van ons gaan de gedachten meê,
En gij zoekt mij en ik zoek u.

En gij zoekt mij, o menschenhart;
Of ge in den vreemd of nader leeft,
't Zij van mijn vloot een zeilen reeft
Voor 't zonnig hoofd waar ge andren mart,
Of in den mist een langs u glijdt,
Of heel haar vlucht ge aan 't strand verbeidt -
Haar schaduw op uw goudzand zwart, -

Gij kent mij niet, ik ken u niet,
Toch zoek ik u, toch zoekt gij mij;
Beschoor ons droom of mijmerij
De vaste konde of zong 't een lied?
Of gaf hart hart die zekerheid
Door 't meegevoel dat eender leidt
Den grooten stroom, de kleine vliet? -

O wel is 't hart van de aarde nu
Het middelpunt: geen kale streek,
Geen zoom van een verborgen beek,
Geen grottenholt, geen rotsgrond ruw,
Geen eiland waar geen landgrens doemt,
Geen bosch doorgroeid met gift gebloemt,
Geen volk, van zeden schoon of schuw, -

Geen strijd, geen vreê, geen werk, geen feest,
Waar ook het oor geluiden drinkt,
Waar zang of kreet door steden klinkt
Of stilte, of 't roepen van een beest, -
Niets leeft nog nieuw, nog onbekend,
Geen toon wie 't hart geen echo zendt,
Waar 't niet bij hoopt, waar 't niet bij vreest.

Geen toon - de seindraad trilt ervan,
De heuvlen spieglen naar elkaar,
De goede en de gevreesde maar
Gaan snel als 't licht en botsen dan,
Botsen in 't hart dat luistrend lijdt,
En klaagt wijl 't juicht en lacht wijl 't schreit,
Botsen in 't hart van vrouw en man.

o Middelpunt, o seinpaleis,
o Droeve grot waar 't aldoor galmt,
Wat olie die uw golven kalmt,
Wat anker dat na angstge reis
Die marenvloot zich veilig vlij' -
Tot ik haar zingend uitgelei,
Ons leed ten roem, ons vreugd ten prijs.

Want wel is 't hart - ik loof het nu -
Het middelpunt van de aarde, en wij
Van iedren lach, van elk geschrei
Het klankbord - of 't ons smake of gruw' -
Maar toch, daar 't hart niet willoos leeft,
Maar elk woord weegt eer 't antwoord geeft, -
Daarom zoekt gij me en zoek ik u.

Want al wat in ons somber viel
Of al te scherp zijn kreet opsloeg,
Wee, zoo 't zijn zelfden weergalm vroeg
U, stille en wijze en schoone Ziel,
U, die in elk mensch leeft, gerust
Dat geen u stoort, dat gij elk sust,
Tot elk voor u, zich schamend, kniel'.

Daarom - want leidt ge in schoonheid uit
Wat - leed of vreugd - in smarten kwam,
Dan was er hoop die de angst benam
In 't hart, aan elke maar ten buit -
Daarom zoekt gij me en zoek ik u,
Mensch, wie gij zijt! wiens hart zich huw'
Aan 't mijne, en 't mijne in 't uwe sluit'.

Duister

De dagen duistren. - Nog een gele streep
Blikt als door oogenleden over 't duin.
Plette in de dunne sneeuw op helm en zand
Een voet zijn spoor of volg ik maar mijn waan?
Toch - soms staat op de hoogre glooiing tegen
Sneeuwlucht en avond een gestalte: mager
Hoeken de schinkels en de schouders staan
Haaksch in een mantel wapprend als een hemd;
In 't mutsje op 't smalle hoofd een veder - rood?
Verdwenen - tot ze op verdre helling weer
Verrijst. Ik volg. De duinkop schoort een dal
En popels wuiven tot terhalverhoogt.
Wie schoot omlaag? - Omlaag klauterde ook ik.
't Vervallen huisje en erf lag daar: de deur

Stond aan: een vrouw, oud, rimplig, in gelapten
Schoêrmantel, schuilende in gesleten stoel -
Een keukenarmstoel met gevlochten bies
Dat losliet, eikhout uit den ouden tijd -
Zat bij den haard, die koud was: onbedacht
Rekten haar vingers soms: verdorde wensch.
Haar man bijzijden in hoogknoopig buis
En broek en klompen. Op een steen zat hij
En keek naar 't venster, maar met glazen blik.
‘'t Wordt koud, man.’ - ‘“Ja, en donker. 'k Voel het licht
Toch altijd door mijn blindheid heen.”’ - ‘Je sprak
Sints lang niet.’ - ‘“Neen wij hebben ons ontwend
Aan eten: eten als men oud is hoeft niet,
Als men 't niet heeft, en sintsdien droom ik: weet je
Nog hoe we suikers strooiden bij ons bruiloft?
Je was zoo mooi in muts en 't gouden ijzer -
Je droeg 't voor 't eerst - de zweep was schoon versierd
En 't spul van Huibert-oom blonk feestlijk.
Ai!
Toen kwam de huiszorg: kinders! maar wij brachten
Er groot, drie, vier.
Waar Knelis zijn zou? Hoor,

De wind van zee. Of hij weer opsteekt? Zeven
Dagen van storm in één week. Nu is 't stil.
Of hij nu thuiskomt, met of zonder vleet,
Met vangst of geen vangst? - God alleen die 't weet.

Els was een jente meid, vrouw, een boerin,
Glunder als goud, helder -'"
'Ze werd het hier.'
'"En hoe 't glom op haar hofsteê. Arme deern,
Die stierf in 't kraambed.

Arie, die was boos.
Stierf als soldaat, in Atjeh.'"

'Stil, man; 't laatste
Wat hij ons schreef was goed. Zijn hart was goed.'

'"En Barend?"'
'Moet het best gaan. Schreef niet Griet-
Van-Aal dat Barend in dat vreemde land
Een plaats gepacht had, zooveel koeien, paarden -'

'"Hij zond nooit niks."'
'Maar zeven kinders, man -'

‘“Je zucht, vrouw.”’
‘Man, 't was Barend niet... Dat toen
Mij die beroerte trof waardoor ik lam werd,
Lam als een lijk en hulploos, en juist toen -’

‘“Ik blind werd, half blind eerst, toen heel, voor goed -”’

Naar 't venster keek hij en ik volgde nu
Zijn blik, zag 't bleek geglim van 't raam, - wat meer?
Een hol oog voor die ruit - een veer - was 't rood?

‘“Wat is 't, vrouw?”’
't Leek een zucht.
‘“Vrouw! - o,
Hoe koud!”’
‘Hoe donker!’
Langs mij schoof 't - de donkre
Gestalte - onhoorbaar week de deur. De wind
Van zee zuchtte in de popels en ik vlood
Door duin en dal en 't land donker en koud.

Herboorte

Floris Verster

Niet zoekt gij ver uw zeldzame paneelen
Die toch fantastisch als geen andre zijn:
Een fleschje, een vaas, een muur, een eiken schrijn
Glanzen als paarlen, vonklen als juweelen.

Briljanten waardoor vuurge stralen spelen
Zijn struik van bes en bloem, gespierd of fijn;
En niet het wezen maar een schoonen schijn
Schijnt gij tot troost den kijker meetedeelen.

Toch is 't zoo niet. Gij hebt hen zóó zeer lief
Dat voor uw oog hun nuchtre levens gloren
Als star in hemel-, steen in aarde-nacht.

Uw eigen schoonheid komt hun nacht doorboren,
Ontvonkt en huwt hun wezen aan uw kracht:
Hun diepre wezen, dat uw hand nu hief.

De Kindermoord

Goud, myrrhe en wierook droegen zij
Die komend met hun gouden kroon
Afstegen voor Herodes' huis,
Vragend: waar leit het knaapje thuis,
Geboodschapt door een ster?
En schriftgeleerden zeiden: hij
Koos zeker Bethlehem ter woon,
Want heeft niet een profeet gezegd:
Gij, Bethlehem, zijt klein noch slecht:
De Leidsman slaapt van u niet ver.

Koning Herodes liet hen toen
En zei: komt als ge weerkeert hier.
Als ik weet waar ik 't kindje vind
Aanbid ik 't ook, want wie bemint
Niet wien een ster verkondt?

Maar hun een droom vermaan kwam doen:
Keer afwaarts van het moordziek dier...
Ze aanbaden: 't stralend aangezicht
Wendden ze toen in 't morgenlicht
Tenauwernoô de ster verzwond.

Herodes wachtte in woede en woest
En zond toen niemand kwam zijn schaar
Soldaten: die vermoordden wreed
Elk kind dat nog niet praten deed -
Een gruwlijk bloedig veld
Waarop geen bloem ontkomen moest,
Geen blank lijfje aan het rood gevaar,
En toen 't gekerm der moeders klonk
Bromde hij grim: ook mijn ster blonk:
Die Leidsman rijpt niet tot een Held.

Maar Jozef zag den nacht tevoor
Een Engel in zijn droom die zei:
Vlucht naar Egypte en houd u daar
Met Kind en Moeder tot de maar
Komt van Herodes' dood.

En zoo, toen Bethlehem verloor
Kinders bij duizenden, was Hij,
Israëls Leidsman, 't eenge wicht
Dat opwies in het vreemde licht
Maar weerkeert van waarheen het vlood.

Bij duizenden, tienduizenden,
Kinders, sterft voor Herodes' zwaard,
Wanneer de Leidsman overblijft
Die den Erfvijand van u drijft
Als eerst Herodes sterft, -
Uw moeders, zoo hun hart ik ken,
Juichen omdat Hij bleef bewaard
Die u na tijden leiden zal
Als voor zijn komst de vloekbre vall'
En hij opnieuw u 't land verwerft.

Knaapje, mijn kind dat naast mij slaapt,
Ik wijd u aan dien Leidsman toe
Die zeker komen zal zoodra
Herodes sterft en Afrika
Leven zal onder Hem.

Die Eene ontkwam den moord die gaapt
Naar 't kindervolk - o, dat hij spoê
Naar 't veilige oord waar hij niet hoort
Stem als in Rama werd gehoord -
Veler bedroefde moeders stem! -

De Moorders vieren nu, mijn kind,
Den Leidsman dien Herodes zocht,
Het Kind dat naar Egypte vlood -
Maar, kind, zij zochten zelf den dood
Van 't nieuwe wicht dat wacht.
Dien tweeden - kind mij welbemind! -
Hem, dien dat volk graag moorden mocht,
Dien wijd ik u, dien offer ik
Uw jonge kracht, koom' de oogenblik
Dat dankend Hij over u lacht.

25 Dec. 1901.

Uit het Eeuwige

Als na den strijd met mensch en weêr
  Tot u ik keer,
Mijn blonde duin in zoele dagen
Wanneer de lauwe en lichte lucht
Van moschgetjilp en wiekgerucht
Vervuld, ons vult met zoet behagen,

Wanneer, zachtzinnige gemeent,
  Om mij vereend,
Van vrienden, kindren, lieve vrouwen,
Uw blij gepraat, uw heldre jok
Allengs mij uit de mijmring trok
Waar mijn gedachten staâg in rouwen,

Wanneer de dichter in mijzelf
   Zijn droef gewelf
Met nieuwe veerkracht komt ontrezen,
Dan krijgt mijn leven hoogren zin
En 'k lees het nieuw gedicht erin
Dat ik u allen meê doe lezen.

Daar is geen oord zoo ver zoo diep,
   Waar wat er riep
Niet pijnlijk vóór mijn hart kwam klinken, -
Klink nu, mijn hart, uw eigen vreugd,
Het rijm dat lokt, het woord dat heugt
Zal diep en ver elks hart in zinken.

Wij kunnen niet in lijdzaamheid
   Of strijd, altijd
Het wicht weerstaan van de aardsche rampen,
Wij hebben in onszelf een kracht
Die leeft en rijst, die heerscht en lacht,
En zegeviert, ook zonder kampen.

Den wijzen dwaas, den kindren wijs,
   Komt reis op reis
Ze omhoog wanneer wij machtloost zwijmen,
Haar lokt de lente, en vriend, en vrouw,
Het kind als 't reedloost spelen zou, -
Haar lokken redenlooze rijmen.

Haar draagt de levenskracht, ontdaan
   Van staan of gaan
Naar vaste en voorgeschreven vormen,
Zij hoort alleen den schoonen toon
Die 't leven in zijn duistre woon
Vooraf doet gaan aan heldre normen.

Zij is uw geur, uw kleur, mijn duin,
   Uw bloei, mijn tuin,
Uw zoelte o zon, en schoone vrouw, uw staren,
Zij is in 't vriendenhart dat nooit
Door zelfzucht kilt, naar dwang zich plooit,
Ze is, kindren, in uw lach en haren.

Die eeuwge dingen zing ik u.
Zij leven nu
En steeds, zooals ze oneindig leefden.
De Vrijheid is hun ziel: voor Haar
Trotsen zoo vroolijk elk gevaar
Wie zonder Haar voor 't leven beefden.

Lente

I Uitzicht

Vriend, ik peins de zachte regendagen:
Dat het groeizaam weer de ronde knoppen
Uit het hout drijft die in donker sliepen;
En ik hoop dat nog een keer mag groenen
't Hout dier Vriendschap die wij beiden plantten.
Want gedenken doe ik schoone bloemen
Die in maannacht-lichte luchten bloeiden
En wier geur een vreugd was en belofte.
Koom' die teelt nog eens in 't sterke zonlicht:
Gouden voorgrond voor het bleek herdenken -
Laat ons zitten onder krachtge twijgen,
Zwaarbehangen met gebloosde vruchten,
Uitziend naar een andren, laatsten, avond.

II o Lief, mijn lach....

o Lief, mijn lach, de teederheid
Waarmee ik elk ding zie,
Leken mij soms den dood gewijd.
Ik weet niet wien ik vliê:

Ik weet alleen dat al mijn zorg,
En heel mijn donkre drang,
Geen vreugd is, maar een droeve borg
Van almaar nieuw verlang.

Ik drijf aldoor gelijk een ster
Die, uit zijn sfeer geraakt,
Een vreemd in andere is, zoo ver,
Zoo vreemd en onbewaakt.

o Lief, mijn lach, de teederheid
Waarmee ik elk ding zie:
Nu in mijn hart de storm zich leit -
Hergeef, hergeef mij die.

III De Meren

Waarom, mijn hart, gij nu ontbindt
De meren van mijn weemoedland? -
- Ontdooit niet altijd lauwe wind
En zonnebrand? -

Omdat in grottenkilte ik zat
En 't waaien van uw storm ontweek
Voelde ik geen zon, zag langs mijn pad
Geen vochtge beek.

Nu zie en hoor 'k door blad, langs rand,
Het dooiend nat ritslend en zwaar,
De meren van mijn weemoedland
Ruischende klaar. -

Kerk van Kristus

I Jezus

Op 't kerkevenster stijgen kleurge heilgen
Naar waar omhoog God en de Moeder troont.
Hen dragen wolken die hun voet beveilgen,
Hen lokt die groep in 't blauw dien goudglans kroont.

Maar goud en blauw en groep en wolk zijn duister -
Zij zelf gaan donker door hun kleurgen nacht -
Als niet de zon daarbuiten gouden luister
Werpt door die kleuren en door wolken lacht.

Zoo, door 't geloof van beeldwerk en gedachten
Dat gij bemint - zie 't donker op zichzelf -
Staat een gestalte zonnig stil te wachten:
- Jezus - en van uw hart blinkt nu 't gewelf.

II Dombouw

Wij verstaan de ronde bogenwelving,
Het besluit
Zoo te staan in lage en vaste rust.
Wij de krypt en haar ondiepe delving
Die beduidt
Dat de kracht woont in den donker, zich haar needrigheid bewust.

Wij begrijpen niet de trotsche rijzing
Waarin we aêmloos en verwonderd staan.
Wij zien klein en stil de vingerwijzing
Van die torens gaan.
Wij zien flauw en mat de bloemen oopnen
In een lucht wier ijlheid ons beklemt.

Onze harten, tranendauw-bedroopnen,
Voelen dáár hun dauw gestremd.
En het lachen van de zoete extaze
Dat aldoor naar hellere hoogten streeft,
Toont te pijnlijk 't knellen van de maze
Van het net waarin dat zielevischje leeft.

Maar verstaan doen wij de bogenwelving:
't Stralend dak
Waar de zon en maan en het gesterte
Vast in gaat.
Maar verstaan doen wij de dankre delving,
Stout, schoon zwak,
Die, dichtbij, het doel bouwt voor de verte
Van de daad.

III Michaël

Hij stond in 't vallen van den avond: geel
En groen gloeiden verwonderd om 't gehucht
Dat rood en room roosde op den horizont.
Hij stond in 't donker van de kamer, 't oog
Niet wendend naar dat eenge venster, open -
Een oogwenk maar - hoog boven de aarde en ver
Van mensch en huis, en als een maanscheut blonk
Uit zwarte wolk van kleed en haar 't gelaat.
‘Het Woord! Het Woord!’ - Zijn lippen murmelden.
‘Zijn Woord, door 't volk dat liegt en laft geduid
Als 't Boek van Lammren, - 't Strijdbare als niet één -
o Kracht om 't grieksche in taal die 't Volk versta - -’

Zij die als maanschijn echter was die drijft,
Een zilvren eenzaamheid, op berg en meer -
Ontstak de kaarsen die om Christus' beeld
Stonden in hulde en in dien gloed zag 'k haar,
De reinste Jonkvrouw, vreugde in 't hel gelaat,
En hem, Gods Veldheer, strijdbare als niet één.

Morgen

o Droomen die den dag begint,
Den dag bezint,
Den dag bemint,
Hoe zal ik ooit u loven.
De landen liggen morgen-klaar,
Mijn oog ziet nog geen zorgen daar,
Geen troost hoef ik te borgen waar
Die wast in 's harten hoven.
De bergen blauwen in de vert,
De stroomen blinken in de vlakt,
De bloesemboom is wit-gesterd,
Het dorp is rood- en blauw-gedakt.
En menschen werkende op het land,
En kindren buitlende naar school,

Zijn overal en niemand bant
    Van 't hart den droom waarin ik dool.
    o Vogelstem die zingend trilt,
En stijgt, en schalt ons boven 't hoofd,
    Hoe zijt gij mij gelijk, zoo wild,
Zoo gansch uzelf, zoo onverdoofd.

Aan M.T. Steijn

Uw naam staat niet bij die vermaarde namen
Van hen die, wijs en lijdzaam, voor een tijd
Zich en hun volk - uw volk - de vrijheid namen,
Toen kinderloos het slonk door sterfte en strijd.
Zij hebben zich niet voor die daad te schamen -
Gij bleeft, een kranke, van den hoon bevrijd.

Als straks de schaar - van kust en berg en eiland -
Gevangnen komt en elke hoeve dra
Op afgebrande balken rijst, elk weiland
Klontert van lijken - huivrend spit de spa -
En 't hart van elken Boer bidt om den Heiland
Die zeker komt: - dan slaan eerst u zij gâ.

Eerst u: 't zij dat gij leeft of sterft, of lijdend
Levende dood zijt: in u leefde aldoor
't Geloof, de Hoop, de Liefde, en heel u wijdend
Aan 't Volk dat streed gingt gij het strijdend voor.
En toen 't niet baatte - uw broedren zien 't benijdend -
Verlamde uw hand zoodra zij 't zwaard verloor.

Uw hand verlamde die de veder voerde
Als geen, in 't pleit dat voor de vrijheid dong;
Die waar en klaar verstand en hart ontroerde,
En slappen sterkte en wie weerstreefden dwong;
De vuist die stift en zwaard gestaêg omsnoerde
Verlamde eer me' om uw naam naast de andre drong.

Gelukge, die nu altijddoor zult leven
Als Hij die nooit tegen de Vrijheid schreef.
U is die reine roep voor goed verbleven
Die eens uw volk met u in d'oorlog dreef.
Nu leef of sterf. Eens wordt hij aangeheven;
En Steijn zal leven als zijn volk herleev'. -

Het Duinbosch

Toen koekoeksbloem en fluitelof in 't bosch
Hun wit en paars verdeelden en het geel
Van boterbloemen schoot in 't groene gras
En hondsdraf dik den doffen grond bewies, -
En 't bosch lag rondom in een duinenkom
En bleeke lucht van Juni-middag spon
Ons in met leeuwrikzang en uit de vert
Dreuning van golven op de zandge kust, -
Toen kwamen daar we en voelden als voorheen
Ons één, één met onszelf, elkaar, Natuur.

De Verwante

Wanneer, in donkre stonden,
Bij nacht, als eenzaam waakt,
Stom, bij verglommen kolen,
Hij wiens gedachten dolen,
Hij die niet heeft gevonden,
Schoon 't hart niet heeft verzaakt, -

Wanneer, eer daglichts schemer
Valt op 't verweerd gordijn,
Uit donkren hoek lijkt dagen
Wie nooit zijn oogen zagen
Dan nu in dezen demer,
Dan nu in zulk een schijn, -

Wanneer, op 't laatst ontneveld,
Hij vóór zich ziet wie hem
Lijkt van hemzelf te wezen,
En toch een ander wezen,
Of in zijn droom een revelt
Of suist een eigen stem, -

Wanneer 't hem eigen vreemde
Daar komt en zachtkens peinst, -
Dan is 't of hij zichzelven
Zag rijzen uit gewelven
Waar lang geen luister zweemde,
Waaruit hij straks weer deinst.

Zoo kwam, toen ik uw veerzen
- Dien zoeten schemer - las,
Uw beeld me op eens te voren,
En leek mij te behooren, -
Het kwam dien donker dweersen
Gelijk een straal het gras.

En 't was mijn eerst gedachte:
Ben ik 't of is 't een aêr?
Want de oogen leken eender;
Toch scheen de bouw iets kleender,
Anders uw mond, de zachte,
En 't wuiven van uw haar.

Maar zooals wie bij 't dagen
Zijn droom voor droom erkent,
En 't spel van zoete trekken
De heugenis doet wekken
Die hem, getroost vóór 't klagen,
Aan 't wakend scheiden went, -

Zoo zag bij 't meermaals lezen
Ik als een ander u:
Geheel een ander schepsel,
Van ander leed gerepsel,
En vreemde vreugd en vreezen
Belichaamd blonk mij nu.

Ziel die verwant in 't donker
Van tonen mij ontstond,
Mij deed de zin der woorden
U Vrouw zien, en er gloorden
Met vreemd en groot geflonker
Nieuwe geboorten rond.

Het Gebed van den Dichter

Heb ik in uw stilte,
Natuur, gevonden
Wat ik behoefde?
De onrustge sterv'ling
Beweegt zich, beoorloogt
Zijn medeschepsels;
Brandende steden
Omgeven, verteren
Hun strijdend leven;
Maar gij, Natuur, doet uw gesternten
Stijgen en dalen in rustge nachten
Om hun ellende, -

Uw zeeën zwalpen in sproeiende deining
Rondom hun landen
Neer voor de voeten van mij, u beluistrenden.

Ik laat hen niet: schiept niet gijzelf mij
De' onrustigen rustigen?
Gaand op hun markten, hun wereld-straten,
Voelend hun drang, - hun begeerten
Drinkend met poriën.
Hoor ik hun woorden niet, heet en
Hartstochten ademend?
Klinkt niet uit mij als een echo de schallende
Klank die hen aanvuurt,
Troost en zich kennen doet
Broeders van mij en gemeenzamen,
Eeuwig gemeenzaam met mij in uw eeuwigen
Vrede, o Heerlijke, dien ge mij instort, bevelende
Dat ik hem weergeef aan hen, uw kinderen,
Kindren van u, vredeloos, nu bevredigden.

Heb in uw stilte, Natuur, ik gevonden
Wat ik behoefde?

Vreê den onvredigen,
Rust den onrustigen,
Liefde den strijdenden die mij gemeenzaam zijn?...
Geef mij, Natuur, uit uw stilte
Wat ik behoef. -

Zomernacht

Voor de open deuren in den nacht die over 't landschap blauwt
Volg ik gedaanten die, in starren 't glim'rend hoofd,
In zilvren mist de schemervoeten, her en der,
Bewegen, als in de eindloosheid eindige schaar,
En raad hun wezen uit de wentel-wissling van hun dans.

Zij hebben 't blonde hoofd verborgen in het groen,
- Zij beide - en in zijn hand beweegt een bevend blad,
En de beweging van zijn mond doortrilt zijn lijf
Bij 't lezen, onderwijl het hare luistrend nijgt.
Dan zitten beide stil en aarzlend vat zijn hand
De hare die ze 'm laat: spreken doen zij geen woord.

Zij gaan langs paden waar een blauwe en laaie gloor
De bladen schroeit die rood en krom verwilderd staan,
En houden almaar gaand de hoofden naast elkaar

Gestrekt en roerloos, en de spooknacht wentelt om hen heen,
Hun wimpers enkel trillen van het bonzen van hun hart,
Zoo gaan ze en zie, de morgen daagt met koelte en dauw.

En hoog en heilig 't woud: bundel van stralen schooft
Door 't groen van kronen, al de rijzige stammen langs,
Vlekt, wiegelt, weeft lichtplekken en schaduwloof
Als een net van goud en schemermazen over hen heen,
En zij gaan daarin, gevangen en vrij, arm onder arm,
En vóór hen op 't pad tusschen schijnsels en bloemen: een kind.

Zit in de vlakte mijn paar niet nu, naar de stad gewend?
Achter hen 't bosch, rondom hen 't zachte gras van de wei,
En kinderen, jeugdigen menschen gelijk, rennen wijd en zijd.
Staan zij niet op en de hand van den man wenkt: voort naar de kim?
En de vroolijke stoet om hen heen, voor hen uit, dringt meê,
Naar de koeplende stad en haar volte en haar gloor die weerkaatst.

Gloor die weerkaatst en een spiegling van sterren en vloed
Vloeien ineen: in den damp zie ik gedaanten nog meer?
Hoog rijst de nacht: treden we aan de open deur!
Staan tusschen starren en mist, volk van den komenden tijd,
Wij met het oog naar de stad, en haar volte, en haar gloor!

De Gescheidenen

Fonkelde ge op in den droom van mijn leven, o liefste,
Kleedde ik u schoon en omgaf met sieraden u,
Troetelde uw blanke lijf in het guldenwollige,
Knielde en kuste u de voetjes in 't bloedigroode,
Smaakte om u heen van 't perzische weefsel de weerschijn,
Dat ge nu uitgaat, koel, in 't kleurloos grauwe
Nuchtere licht van de trage en eenvormige dagen,
En ik zelf zie het aan en begeer en beschrei het? -

Fonkelde ge op in den droom van mijn leven, o liefste,
Schreedt door de zalen behangen met schoone gedachten
Die ik verzon en bearbeidde op al de wanden:
Zoete tafreelen en wreede naar dat uw leven
Speelde in het mijne, 't doorsneed en het streelde of pijnde:
Altijd u die ik vierde en in aureolen,
Zilvren of roode, zag gaan door mijn droeve verbeelding,
Droef omdat ze enkel leefde van u, zelf krachtloos? -

Hoe dan, mijn liefste, verloor ik van u de fonkling,
Zag in mijn droom u stil en gestalteloos slinken,
Vielen van u de gewaden, ontkleurden de weefsels,
Dat ik in pijn en verward, mijn schepping verbroken,
Rusteloos zag, nu op u, op mezelf dan, vragend
Dat ik mijn vrede weer vond in vernieuwde gemeenschap? -
Schrijnend bewogen van u en van mij harde woorden -
Pijnlijk ontsteld omvingen we dan weer elkander.

Hoe dan, mijn liefste, verloor ik van u de fonkling,
Laatste, en wij zagen elkaar met hatende oogen?
Viel niet de bloem uit uw haar waarop wij traden?
Schreide er een kind en wij deden of wij niet hoorden? -
En toen de open deur en het gaan door 't donker,
Doffer de stap en een kleinre daarnaast, en eindlijk
Stilte en leegte, en een leven door u verlaten,
Eenzaam voortaan, ook voor mij, en waarom, o liefste? -

De Kristaltwijg

I

De dag doodstil omvangt mij gansch
Als over 't boek geleund
Ik leef in landen stil en klaar
Schooner dan die van thans.

En is de wereld van dien tijd
Denk ik, zoo eenig schoon
Dat ik dáárheen terugbegeer
En in mijn eigen lijd?

En antwoord: neen, de dichter schiep
Geen tijd, maar eeuwigheid -
Wee mij, zoo niet uit mijn tijd ook
Een eeuwigheid mij riep!

II

Zijn 't niet de kleine dagen die
Geboren uit den tijd
Begeeren dat ik aldoor hen
En nooit het eeuwge zie?

Zij hebben kleine lust en zorg
En angst en grooten nood -
Ik in mijn hart weet al te wel
Wat ik voor hen verborg.

Ik weet dat elke mensch die leeft
Een eeuwig wezen is:
In die erkentnis heeft mijn hart
Een spil die vaststaand beeft.

III

Ik zoek en wensch en vraag en klaag
En weet niet wat ik wensch,
Toch is 't aldoor of ik in mij
Het zekerst weten draag.

Toch is 't aldoor als hoef zoo ver
Van hier ik niet te gaan,
Want door het venster van mijn huis
Blinkt mij een kleine ster.

Want door het touwwerk van mijn boot
Speur ik een kleine ster -
De roerpin in mijn hand wendt zacht:
Daarheen, door leegte en dood! -

IV

De beelden van de taal zijn dor -
Zij drukken 't hart niet uit
Dat staag door eigen beelden spreekt:
Een traan, een zacht gemor.

Nu zoekt mijn oog geen ster, geen zee
Waarop ik veilig drijf,
Diep in mijzelf is 't of een nacht
En eindloosheid me omgleê.

En veilig voel 'k, warm en bemind,
Zorgvrij en toekomstrijk,
Als 't zaad dat kiemt in zwarten grond,
In moederbuik het kind.

V

De vijand spint zijn zilvren web
Hij slaapt noch sluimert niet
En scherpt, dat hij mij spietsen moog,
Zijn diamanten neb.

Maar kleinen vogels vleugels spant
De oneindge wind en scheurt
Die mazen door en zuigt me omhoog
Naar waar mijn hemel brandt.

Daar stijg en draai 'k en wentel me om
En baad in 't lichte lauw,
En ben de onbindbre vogel weer
En zing mijn haters stom.

VI

Zij kennen en betreden wel
Wegen nabij en ver,
Wegen die men bij mijlen meet
Kenbaar aan berg of del.

Maar dat er wondre wegen gaan
Dwars door hun eigen land
Die men alleen blind-oogig treedt
En zonder stillestaan

Niet anders als een steen die valt
Rechtuit naar 't eenig doel, -
Zij weten 't niet, gelooven 't niet,
Schoon 't dichterstem ontschalt.

VII

De hoed die ons onzichtbaar maakt
Het woord dat andren blindt
Hen kent de Sproke die in spel
Altijd de Waarheid raakt.

De reeknaars in den heldren dag
Zien niet dat onder hen
Wij gaan gedekt als niemand niet
Met glans als niemand zag.

Bevroên niet hoe ons ééne woord
Een wereld opensluit
Waarin zij zoozeer blinden zijn
Dat hun geen straal daar gloort.

VIII

Steek in 't verzadigd vloeibaar zout
Een dunne twijg dan start
Het blinkend wit kristal erom
Dat heerlijk samenhoudt

In licht en eigenaardgen vorm
Het wezen van dien poel
(Juist zoo of elektrieke vonk
Herschiep - een stille storm -

Het vocht tot vast) en anders niet
Stolt al de daad die broeit
Heen om, minder dan vonk die slaat,
Een dunne twijg van lied.

IX

De dag is altijd zacht voor mij
Die voor hem opensta -
De zoete winden slurp ik in
Den nevel ik benij.

Want uit zijn witte dampen wolkt
Het landschap schoon hervoor,
Totdat geboomte en dorp en zon
Weg in zijn warling kolkt.

En elke dag die 't hart verzelt
Leeft in mijn droomen na,
Herrijst uit droom, een nieuwe dag,
Die tijd noch uren telt.

X

Mijn dagen leven in me: ik weet
Dat ik niet anders kan
Dan loopen in hun zalig licht
Ontdaan van tijdlijk leed.

Mijn Stad, mijn Wereld blinken daar,
Een burger ben ik er,
De wouden strekken hoog en breed,
De daken koeplen klaar.

En elk die in dien dag bestaat,
En wandelt in dat rijk,
Dien ken 'k, ook in dit aardsche land
Dat wankt en ondergaat.

XI

In 't land waarheen mijn hand u troont
Binden uw banden niet -
Eén drang alleen houdt daar ons saam:
Liefde die leidt en loont.

Eén drang alleen die zachtkens bindt
Wat schijnbaar nooit vereent:
Begeerte en rust, leven en dood,
Noorder- en zuider-wind.

En zoo daar de een den ander haat
Geen scheiding schijnt het hem -
Hij weet dat de eeuwge band een keus
Tusschen twee polen laat.

XII

o Licht dat uit mijn droomen schijnt
Op u, mijn menschlijke aard,
Zooals, bij Kerstmis, uit een kerk
Een gloed op 't sneeuwveld kwijnt.

Een afglans is 't waar 't volk in loopt,
Elk voelt gestemd ervan,
Elks oog ziet op naar 't venster of
Een straal zijn wezen doopt.

Dan gaan ze en doen wat tegen 't doen
Van heel hun wereld druischt,
En vragen: wat was werklijk: ik
Of dit onaardsch vizioen?

XIII

Onaardsch toch niet: van de aarde stamt
De glorie van mijn dag,
Zooals uit vochtge en donkre bron
De felle vuurzee vlamt.

Onaardsch toch niet: voor de aarde schiep
De droom zich, dat in haar
Hij wordt verwerklijkt die uit haar
Zichzelf te voorschijn riep.

Onaardsch toch niet: in de aarde wordt
Mijn droom van 't leven weer
Een deel, waar hij uit werd, waarin
Hij leeft, als 't Woord verdort.

XIV

Helaas, elk tijdlijk ding vergaat,
De vorm vervalt, het woord
Duurt niet, dort als een blad dat viel -
Wat dan dat staêg bestaat?

Ik heb u lief, Leven dat leeft
In elk ding als in mij -
Ik heb u lief die nacht en dag
Door alle wezens beeft.

Ik heb u lief die nacht en dag
Oneenbre wezens eent -
Ik heb u lief in wien ik steeds
De Eeuwige Liefde zag.

De Verlatene

I

Gij kwaamt op aarde en hebt haar niet verlaten
Toen ze u verliet: nu leeft ge, een eenzaam man.
Ik wil u helpen, Vriend, zooveel ik kan,
Maar hulp van mensch kan wie zoo lijdt niet baten.

Ik zag den dag met bleeken glimp u haten.
Lijkkleurig keekt ge omhoog: ik rilde ervan.
Toen gingt ge in 't huis en sloot de luiken: dan
Was 't of u 't woud en wind en wolk vergaten.

En gaand langs 't pad waar bruine blaren dorden
Betreurde ik zooveel hoop en zooveel leed
En in mijzelf uw beeld zoo droef verworden.

Totdat als een die de oogen opendeed
Ik zag de Stad waar vuurge treinen snorden
Door de ijzren hal waar mijn trein binnengleed.

II

Wij stonden voor 't portret van dien voorvader
In de eeuwenoude en sombre galerij:
Zijn bruin haar krulde en in zijn breede zij
Steunde den staf hij van - daarginds - 't eskader.

En klagend traadt ge 't schilfrend linnen nader
En spraakt: hoe kwalijk deelde aan hem en mij
Eén bloed zijn gaaf: of is 't niet als nam hij
De kracht van heel zijn zwak geslacht tegader?

En 'k zag u staan: het bleek en lang gelaat
Waarlangs de lokken zwart en laag zich vlijden
En de ijle ringbaard die de kin omsloot.

Hoe ver week nu, daar vlam van 't scheepsboord slaat
En de eeuwen door - als dreunt nog 't zwerk van 't strijden -,
Die trotsche vlootvoogd en zijn fiere vloot.

III

In 't oud kasteel waar losse luiken schuren
En schril de wind door ruit en schoorsteen suist,
Zit, slanke jongling die de knieën kruist,
In hooge zaal ge op dooden haard te turen.

Uit de asch geen vonk begloeit de roetge muren,
Geen schimmenspooksel stervend knapt en ruischt:
Stilte - en alleen een tochtvlaag stort en gruist
Doove asch en kool: ver kleppen nachtlijke uren.

Te midnacht heft ge 't hoofd: in 't maanlicht park
Ziet ge de popels wit en angstig wenken -
Gij daalt en gaat: de paden liggen leeg.

En gaande in hen, gij wilt maar kunt niet denken -
Zij liggen als een stille en zilvren steeg
En aan dien hoek alleen een blauwe zark.

IV

Voor 't tuinmanshuis waar kleine kinders spelen
En roode bloemen voor het venster staan
Zaat gij een poos en hoorde 't fluiten aan
Van die daar hing: kleinen gekooiden gelen.

Gepraat van vrouwen die den arbeid deelen
Klankt door dat raam en op een afstand gaan
Geluiden, half gehoord, nauw half verstaan:
Groeten en vragen, tijding en bevelen.

En alles leeft - zoo treurt ge - in pot en kooi,
In 't klein vertrek, op 't veld, langs straat en wegen:
Gebonden aan zijn werk voelt elk zich blij.

En ik een man, meer dan die kinders vrij,
Vind nergens vreugd en voel mijn zijn geen zegen
En wacht dat Dood mij van mijn zorg verstrooi'.

V

Ik roep de dagen die wij bei beminden
Terug, toen we op het grasperk voor het huis
Het balspel pleegden, de rustieke kluis
Aan 't water zochten waar de roode winden

Hangen van 't houtwerk. Wie zich daar bevrindden
Met boek en droom gedenken 't frisch gebruis
Van 't beekje en - door het open venster thuis -
Het zoet gegeur van bloesemende linden.

Ik zeg dit niet opdat ge om het verloorne
Zult schreien, maar opdat uw hart, weer week,
Iets schoons moog' vinden in de erinring die

Misschien u liever blijkt dan 't eens verkoorne.
Ik zie - uw oog verschiet, uw wang, zoo bleek,
Trilt bang: o neem den droom dien ik u bie.

VI

Weet ge nog hoe bij 't opgaan van dien morgen
Uw hart van zoete en vreemde vreugde zwol?
De kamperfoelie geurde en 't bosch was vol
Vogelekelen, in het loof verborgen.

En toen ge als een dien angst en wanhoop worgen
Dien weg terugkwaamt schrikte 't ruw gerol
Van steen een beest dat oprilde uit zijn hol -
Toen was uw leven leeg, en vol van zorgen.

Sintsdien hebt ge altijd in uw leege Zelf
Getuurd, uzelf verzadigd aan dat donker, -
Duizlend voor d' eigen afgrond klemde ge u

Luister, mijn Vriend, één woord dat zeg ik nu:
Er i s een afgrond, eindloos vol geflonker,
Er i s een hoog, hartkrachtigend Gewelf.

VII

Er i s een huwlijk dat wij alle dagen
Aangaan, met ieder mensch, met ieder ding,
Er i s een liefde en een vereeniging
Die blik en daad steeds in en uit ons dragen.

Zooals de zuilen die den hemel schragen
Millioenen sterren zijn wier wenteling
Hen steeds verdeelt en toch in éénen ring
Doet zijn en blijven als hen de eeuwen zagen,

Zoo zijn ook wij in de aardsche wereld één,
En 't eindloos huwlijk, altijd weer ontbonden,
Werkt vruchtbaar en herschept wat anders sterft:

Ik bid u, Vriend, waartoe dit lang geween?
Alsof wie Eéne alleen niet heeft gevonden
Die menigvuldiger gemeenschap derft.

VIII

Ik toon u 't huis waar bloemvolle warande
Het paar verbergt dat daar gelukkig woont:
De vrouw wier hand het kind met bloemen kroont
Dat kleurge kralen om haar armpjes spande.

Ik toon u 't veld waar zon de tronies brandde
Van man en knaap die de aard met vruchten loont -
Vraagt ge of ook hier het werk den werker hoont
En 't karig loon hem deelt in leed en schande? -

Ik toon u 't dorp, de stad, fabriek en plaats
Waar duistre horden, blijde groepen, zwermen,
De arbeid in de aarde, op stroom, en buitengaats.

Over uzelf alleen wil u ontfermen.
Wees een van velen, van millioenen maats.
Hun vreugd zij de uwe, en heb uw deel aan 't kermen.

IX

Ik kon den weg dien ik u wees niet vinden
Voor ik in mij hem die hem gaan moet vond.
Wij zijn dezelfde, en anders, iedre stond,
En kunnen ons aan 't blijvend zijn niet binden.

Maar zooals wie 't veelvuldig zich verwinden
Van tak en twijg volgt, tot opeens hun bond
Zich duidlijk zien laat: op papieren grond
Beeldt hij wier volt hem nu niet meer kan blinden:

Zoo zien we in ons opeens het klare beeld
En vesten 't stil en streng in ons gedachte
En leven vrij naar dien gebonden stijl -

Maar hoe zoo 'n teeknaar zijn? - Is dat uw klachte? -
Voor 't altijd waakzaam oog dat ernstig speelt
Heeft elk geheim op 't laatst zijn raadsel veil.

X

Wiens wil waakt in zijn hart, diens rijpe daden
Ontvallen hem als vruchten aan een boom.
De grond bewaart, de wind verwaait, de stroom
Voert naar een ander, vruchtbaar, land de zaden.

Maar dit is 't eind van wat een mensch kan raden.
Bid dat een schoone boom te voorschijn koom'.
Een daadrijk mensch wordt uit een schoonen droom
Werklijkheid slechts voor wie er vroom om baden.

Niet of gebed de blijde wording maakt;
Maar maakt onszelf bekwaam ze in ons te ontvangen.
Wien 't zoo verbeidt het nieuwe leven raakt.

Open uw oog, laat ledige armen langen -
Wat gloed is 't die uw arm koud hart nu blaakt?
Wat vorm omvangt ge en zucht ge aan 't hart te prangen? -

XI

Open uw oog: ik heb u niets gegeven.
Nog staat ge ledig, maar ge hebt begeerd.
Wat ge in een droom omving heeft u geleerd
Dat een gevoel bestaat van waarlijk leven.

Het leed is lang voor wie met hopend beven
Verwacht dat zich die schat in 't hart vermeert;
Maar lust is 't ook, want wat als lijden deert
Verheugt, en daaglijks meer, als duldend streven.

't Leven is vreugd, is leed, is beide, en zoo
Aanvaardt wie 't waarlijk leeft zijn diepst beduiden:
Niet vreugd, niet leed, maar 't leven zelf hang aan.

Ik kan u anders niet in 't woord doen luiden.
De menschen weten het tenauwernoô.
't Leven is 't Eene en dat kan nooit vergaan.

XII

Ik zag den dag, de stad; en de oude tijden
Geweken voor een nieuwen, schooner tijd;
Ik zie dat gij voor dien geboren zijt
En dat u andre, scheidende, doen lijden.

Zoo sta, laat gaan wat gaat, blijf 't nieuwe beiden.
De landen oopnen, wijken, wijd en zijd,
Een aarde als nooit - heerlijk - lag uitgebreid
Zal nieuwen oogst voor de eeuwigheid bereiden.

Wij sterven snel: een menschheid draagt ons mee,
Draagt heugnis van ons meê naar verste dagen -
Een menschheid sterft met al haar vreugde en wee.

Dan zal een roep van haar opjuichen, klagen,
Door andre sfeer, langs ongemeten zee -
Dan wordt die stem door de eeuwigheid gedragen.

Epiloog

Nu tot mijzelf
Keer ik en vind den Knaap
Die langs de grachten ging:
Zijn bedeesdheid
Groeide te zéér in hem.

Wanneer in donker
De sterren glansden,
En zijn lippen, geheven
Naar hun geglinster,
Woorden fluisterden,
Voelde zijn hart zich,
Een bloem, geopend,
Offerend geur.

Toen tusschen menschen
Zijn liedren klonken,
En hun bewondring,
Gewillige hulde,
Liefhebbend juichte,
Speelde zijn hand door zijn warre haren -
Aarzelend lachte bescheidenheid door zijn vreugddronken blik.

o Instrument van die menschlijke harten: bespeelde
Zacht hij niet eerst, toen luider, uw eindloos orgel? -
Voer op de zee naar het land van de menigten,
Leide aan de scheepsverschansing het oor te luistren:
't Lange gedreun, het kort klotsend gebreek aan den steven,
't Fluiten van wind door 't touwwerk, roep en bevelsklank
Op in het want, uit den mast, van man tot man, en in 't donker
Preevlend gebed voor een doode en een plomp van een plank in de golven -
o En 't gespeel, in het ruim, in de hut, het verliefde gelispel:
Knaap die in spel tusschen d' afgrond van hemel en aarde zijn spel dreef.

Ach, instrument van de menschlijke harten: de steden
Blonken elektrisch verlicht: hoe de volten krioelden.

Dondrende en flonkrende slang sneed de trein door streken,
Gaarden en hellingen langs waar het landhuis gloorde;
Dan door den nacht, op de donkre rivier waar 't water
Klotste op de pont en de stem aan ons oor als van ver klonk.
Golvende grond ontdeinde rondom: de prairie.
Soms het karkas van een paard: op de kim heel den avond het weerlicht.
Binnen in 't rijdende huis in het licht de idylle, o liefste,
Van uw slapende hoofd in het korengoud van uw haren,
En ik, Prins uit het sprookje, die nederbukkend ze kuste.

Dan waar de Geldvorst woonde, op de grens van die wereld,
Wetten te sterk, die zijn bruid de roodlokkige roofde -
Weelde uit wereldsteden glom verdorven,
Weelde van goud, juweelen, ontbloote vrouwen,
Paarden geleid onder 't vorstelijk dek als prinsen,
Weelde van slaven: de zwarte vrouw in 't wit mousseline,
Die, mijn raam langs, 's avonds den zwarten man zocht,
Weelde van kwaad en leed: de mesties loerend aan 't bergpad,
De arme Indiaan in het veld, en de Mexicaan zijn verhuisboel
Ladend op 't hoofd van zijn vrouw en dan handen in broekzakken, fluitend.

Wee, instrument van de menschlijke harten, hoe speelde ik
Zacht in mezelf, als de reizende prediker 't klokketouw luidde
En, met weinig armen, ik in de schaamle kapel trad,
Luider als 't land ik doorreed met duitschen koopman -
Kwam van Oud-Mexico, voerde sigaren rond in zijn huifkar, -
Tusschen de bergen het luidst als mijn paard zacht stapte
En 'k in het dorp den langbaardigen mijner vond bij den oven.

Tusschen de bergen - fonkelden sterren ooit zoo?
Klonk ooit menschwoord groot als van mijn langbaardigen mijner? -

Want in de stilte tusschen de bergen vond ik,
Vond een, daaglijks arbeidende onder de aarde,
En die toch begreep dat ik blij naar die sterren opzag,
Toch zijn land gedacht en vriendlijk 't mijne,
Want zijn moeder, zei hij, was ginds geboren.

o Instrument van de menschlijke harten: uw snaren,
Eindloos vele, zijn toch zoo schoon geschapen,
Dat zij in één toon saam hun klank vereenen.

Liefde van mensch tot mensch: - vond weergekomen
Ik niet mijn liefde, en speelde op 't eindloos orgel,

Zong tot ik gansch mijn ziel, al mijn gedachten,
Weg had gespeeld voor den Vriend, mijzelf gansch ledig.

Toen tot mijzelf
Keerde ik en zocht den Knaap
Die langs de grachten ging: -
Zijn bedeesdheid
Groeide te zéér in hem. -

Heb ik aan het zeestrand niet haar gevonden
Die mij een Wereld was?
Is als uit de zee niet
Mij opgerezen
Een nieuwe wereld,
Totdat om dit rustoord
Zich de aarde spreidde? -
Welfde de hemel
Niet over ons?

Hoe heb ik liefgehad
Elk ding, elk mensch -
En de dingen-liefde, en de liefde voor menschen,

Elk van die had in zich
Een strijd, een haat.

En ik peilde mijzelf,
En de strijd
Was in mij,
En de haat,
Onverganklijk,
Met mij geboren

En de dingen-liefde,
En de liefde voor menschen,
Elke deed groeien in mij
Een bedeesdheid; -
En mijn hart slonk.

Maar nu tot mijzelf
Keerde ik, en vond den Knaap
Die langs de grachten ging,
En nu tot dien Knaap
Zeide ik dit woord: ja waarlijk,
Uw bedeesdheid groeide te zéér in u.

Want die gij liefhebt en die u bedeesd doen zijn,
Ding en mensch, mensch en ding,
Zij zijn eeuwig.
En de liefde die in u is
En die u bedeesd doet zijn,
Zij is eeuwig.
Maar gij alleen hebt het niet gezien.

Gij hadt in de dingen lief, in de menschen lief,
Het niet-Eeuwige.
Daarin is strijd en de haat die onmachtig maakt,
Daarin is Dood.

Maar nu tot het Eeuwige kom dat daden wekt,
Dagen en Daden, en onverganklijk elk;
Kom tot het Eeuwige, wonend in ons en u,
En dat - als een twijg in verzadigde vloeistof 't zout
Aan en rondom zich kristalliseeren doet -
Zoo in de Wording van 't Al de tijdlijke woeling
Schept tot kristallen die duren en dus bij mij
De Kristaltwijg heet.